

Skola - kopienas attīstības resurss

2013. gada 26. septembris

Laikraksta „Izglītība un Kultūra” Nr. 16 speciālizdevums sadarbībā ar Sorosa fonda–Latvija iniciatīvas „Pārmaiņu iespēja skolām” 2. kārtu „Skola kā kopienas attīstības resurss”

Būt par pilsoni – tā ir ļoti praktiska nodarbe

Foto: no SFL arhīva

Aija Tūna,

SFL iniciatīvas „Pārmaiņu iespēja skolām” vadītāja

Šoruden kopā ar bagātīgu ābolu, kartupeļu un citu dārzeņu un lauku labumu ražu ienākas arī pilsoniskajai līdzdalībai un pilsoniskajai sabiedrībai veltītu darbību rezultāti, jo esam taču dzīvojuši un strādājuši Eiropas Pilsoņu gada zīmē. 26. septembrī Rīgā uz zinātniski metodisku konferenci sanāks pedagogi no visām Latvijas malām, arī oktobrī notiks virkne pasākumu, kuros tiks apkopota labā pieredze un diskutēts par izaicinājumiem un turpmākajiem uzdevumiem darbīgākas, līdzatbildīgākas, iekļaujošākas un saliedētākas Latvijas

sabiedrības veidošanā. Jautājums par skolas lomu pilsoņa tapšanā allaž ir uzmanības centrā, taču izpratnē par to, kas skolai jā dara un ko patiesībā nozīmē pilsoniskā izglītība un audzināšana, īstas vienprātības vēl nav.

Bieži izteiktā atziņa, ka Latvijas nākotne mīt skolās, patiesībā ir ļoti nopietna. Valsts izaugsme ir tieši atkarīga no kompetentu, izglītotu, strādāt gribošu un varošu cilvēku ieguldījuma, cilvēku, kuri domā ne vien par savu, bet arī visas sabiedrības attīstību un kopīgo labumu. Turklāt redzējums par nākotnes pilsoņu audzināšanu aizvien pārliecinošāk tiek nomainīts pret atziņu, ka **ikviens bērns jau ar pirmajām dzīves dienām ir pilsonis pašlaik, šeit un tagad**, un ģimene, skola un visa sabiedrība ne ar vārdiem, bet ar savu ikdienas rīcību demonstrē un modelē, kādas vērtības un principi, darbības un savstarpējās attiecības ir aktuālas.

Pārmaiņu skolās notiekošais pilnībā apstiprinājis pazīstamo britu pilsoniskās izglītības pētnieku Hadlstonu un Kerra teikto, ka „patiesībā būt par pilsoni ir ļoti praktiska nodarbe – tas ir tas, ko mēs „darām””. Daudzie pilsoniskās līdzdalības projekti

izpaudusies kā skolas apkāmes un citu kopienai svarīgu objektu labiekārtošana, rotaļu un sporta laukumu izveide, kopējas kāpņu telpas remonts, pagalma svētki, kuros satiekas un cits citu jaunā gaismā ierauga dažādas paaudzes, altāra segu vai lūgšanu spilventiņu izšūšana, pirmo zābaciņu tamborēšana jauniem kopienas locekļiem, pasaku stāstīšana bērnu darza bērniem un daudzas līdzīgas darbības.

Labi pilsoņi mācās būt visi – lieli, mazi, veci un jauni, un visi kopā to arī dara, jo izrādās, ka būt par labu pilsoni, t. i., zināšanu pamatotu lēmumu pieņēmēju, nozīmē salikt kopā trīs aspektus – zināšanas, prasmes un attieksmi vai pilsoniskos tikumus – un tad iet un darīt, sarunāties, sazināties, pierādīt savu viedokli, bet arī ieklausīties citos. Tā mums savulaik mācīja arī profesors Džons Patriks no Indiānas Universitātes ASV – viņu daudziem Latvijas pedagogiem bijusi iespēja uzklauvēt klātienē –, akcentējot, ka tikai šo trīs aspektu apvienošana rada kompetenci, vairo apņēmību un pārliecību.

Ir arī daudz vēl kopīgi darāmā. Katras skolas un visas izglītības sistēmas uzdevums ir atrast

vēl efektīvākus ceļus, kā izmantot neformālajā un informālajā izglītībā piedzīvoto un apgūto, kā ārpus skolas, tiešā mācību procesa iegūtās zināšanas un pieredzi salikt jēgpilnā un pielietojamā sistēmā, lai jaunie cilvēki pārliecinoši redzētu saikni starp skolu un dzīvi, prastu analizēt un izvērtēt esošās iespējas un notiekošos procesus, pieņemt zināšanu lēmumus un nonākt līdz konstruktīvai darbībai. Nozīmīgāka loma jāatvēr praktiskajai darbībai, pilsoniskajai līdzdalībai, piedāvājot tai laiku un iespējas tiešā mācību procesa ietvaros, kā arī atzīstot un sekmējot pilsoniskās aktivitātes, ko skolēni veic ārpus skolas. Darbība vietējās sabiedrības labā vai kopā ar saviem vienaudžiem skolai jāatvēr un jāuztver par pilnvērtīgu personības tapšanas procesa sastāvdaļu, jāveicina un jānovērtē, jo tieši tas atspoguļo pilsoniskās izglītības kvalitāti. Man nav nekas pret dzejas un prozas mācīšanu un runāšanu, gatavojoties svētkiem, tomēr esmu pārliecināta, ka, piemēram, malkas sanešana vietējam muzejam, lai „sasildītu vēsturi”, vai apkāmes veco ļaužu apciemošana un uzklauvēšana, upes iztīrīšana vai ģimeņu sporta dienas sarīkošana ir daudz pār-

liecināka pilsoniskās līdzdalības un patriotisma demonstrēšana. Par to vajadzētu padomāt.

Galū galā – kā gan citādi mēs, pieaugušie, varam palīdzēt jauniešiem kļūt par aktīviem, līdzdarbīgiem pilsoņiem, ja ne savstarpēji vienojoties, kādas kompetences nepieciešamas labam pilsonim, atbalstot viņus zināšanu un prasmju apgūvē, kā arī attieksmju izveidē un **nodrošinot patiesas, daudzas un daudzveidīgas iespējas**, lai jaunieši pielietotu apgūtās zināšanas, paustu savu viedokli un darītu zināmas savas vajadzības, iesaistītos lēmumu pieņemšanā un darbībās tādu jautājumu risināšanā, kas attiecas uz viņiem pašiem un apkārtējo sabiedrību. Skolotāja paša pilsoniskajai stājai un attieksmei šajā procesā ir nepārvērtējama nozīme, jo, citējot vēl vienu manu skolotāju, Aiovas Universitātes profesoru Gregu Hamotu, „ja mums ļoti paveicas, tad daži no visiem skolēniem, ko savas darba dzīves laikā esam mācījuši, iet mūsu pēdās, kļūstot par fiziķiem, ķīmiķiem, mūziķiem, vēsturniekiem vai kas nu mūsu mācītā joma būtu. Bet ikviens no viņiem ir pilsonis”. Atbilde uz jautājumu, kāds pilsonis, lielā mērā ir mūsu rokās.

Desmitiem unikālu stāstu par to, ka **VARAM**

Daiga Kļanska

Rakstīt stāstus par SFL iniciatīvas „Pārmaiņu iespēja skolām” 2. kārtas „Skola kā kopienas attīstības resurss” dalībiskolām ir liela laime, jo katrs no uzrunātajiem cilvēkiem par savu darbu stāstīja tik aizrautīgi, dzīvi un lepnī, ka katram stāstam veltītajai vienai A3 formāta lappusei burti ir biruši pāri malām. Dzīvīvi satiktajiem skolotājiem, direktoriem ir mirdzējušas acis, aizrautīgi stāstot par paveikto,

iecerēto, iegūto. Šī iniciatīva ir veicinājusi atvērt skolas durvis ikvienam vietējam iedzīvotājam, projām nav raidīti arī tie bērni, kas laukos pie vecmammām pavadījuši savas vasaras brīvdienas. Fotogrāfijās ir lieliski redzams, kā satiekas trīs paaudzes – bērni, viņu vecāki un vecvecāki, kas ir ļoti svarīgi, jo daudzas dzīvē nepieciešamās prasmes iespējams iemācīties un atcerēties visu dzīvi tikai tāpēc, ka kaut kad sen, bērnībā, tā ir darījusi vecmamma vai vectēvs vai kaimiņiene vai kaimiņš, un tas nekad nebūs

ierakstīts skolas programmā vai skolas grāmatā.

SFL iniciatīva ir ļāvusi katrai skolai darīt tā, kā tas ir nepieciešams viņiem, nevis ierakstīts kādā priekšrakstā, no kura nav iespējams atkāpties, nerēķinoties ar sankcijām. Brocēnos nederēs tas pats, kas vajadzīgs Upmalā, jo katrā vietā ir atšķirīgi apstākļi, vajadzības, tradīcijas, kas ir jāievēro, atbilstoši tām arī rīkojoties. Svarīgi, ka šī izvēles brīvība ir ļāvusi cilvēkiem apzināt vajadzības un atrast tām vislabāko risinājumu. Un pats būtiskākais – katrs

ir darītājs, nevis pakalpojuma saņēmējs. Tas, manuprāt, ir cēlis cilvēka vērtību un pašapziņu – ka arī viņš pats saviem spēkiem var dzīvēt ko būtisku paveikt bez sociālo dienestu gādības un uzraudzības. Kusas pamatskolas projekta vadītāja Iveta Kaparkalēja pateica ļoti svarīgu atziņu: „Pret pašu padarīto skolēniem ir pavisam cita attieksme. Viņi jau tagad prāto, kā pavasarī rūpēsies par iestādītajiem skujuņiem.” Šādi darbojoties, cilvēki atbildību par paveikto uzņemas kā pašu par sevi saprotamu, nevis kā

važas, ko uzlicis kāds no augšas. Ja valsts institūcijas savu darbu darītu ar šādu apziņu, nevis apmācītu kuponus (kādas mācību iestādes skatlogā Rīgā lasīts piedāvājums), tad cilvēki atplauktu dzīvei un noticētu sev un tam, kādus sīpolus var izaudzēt no mazas sēkliņas, kādu šalli var uzadīt dzirnaviņās, un sarūsējušās sporta laukuma ierīces pēc pāris krāsas triepieniem var izskatīties gluži kā jaunas.

Lai izdodas spēt turpināt iesāktos veiksmes stāstus!

Valkas novadā mācās, strādā un dzīvo kopā

Ilze Brinkmane

„Ērgemes, Kārķu, Ozolu un Vijciema pamatskolām katrai jāatrod savs ceļš, lai skola būtu piepildīta no rīta līdz vakaram, jo ģeogrāfiski katra atrodas citā attālumā no pagasta centra. SFL devis iespēju dažādās aktivitātēs iesaistīties ne tikai bērniem, bet arī vecākiem, vecvecākiem, daudziem vietējiem cilvēkiem,” stāsta Valkas novada izglītības pārvaldes vadītāja **Dzintra Auzāne**. Viņa piebilst, ka visas skolas nodrošina pirmsskolas, pamatizglītības, speciālās pamatizglītības programmu un arī interešu izglītību. Ar projekta materiālo atbalstu sagādātas, piemēram, šujmašīnas, galdniecības virpas un citi darbarīki, tādējādi veicināta jaunu amata prasmiņu apguve, rosināta radoša izdoma un bijusi arī iespēja uzaicināt speciālistus, organizēt lekcijas un kursus.

„Projekts devis impulsu daudz kam, tādēļ aktuāls ir jautājums, kur ņemt resursus, lai iesāktais neapsīktu un iegūto pieredzi varētu izmantot nākotnē. Par to runāsim arī tuvākajās novada domes izglītības, kultūras un sporta komitejas sēdēs,” saka Dz. Auzāne.

Dzīve kļūst krāsaināka

Zvārtavas pagastā atrodas Ozolu pamatskola, kurā mācās 53 bērni, bet četras aktīvas sievas nodibinājušas biedrību „Atrodi laiku sev” un domā, kā visiem kopā dzīvi padarīt krāsaināku. Tiešā nozīmē tas izdevies, organizējot talku

„Krāsaini sporta laukumi Vijciema un Ozolu pamatskolās”. Palīdzējis arī SFL, jo par fonda piešķirtajiem līdzekļiem nopirkta krāsas, un augustā kopīgiem spēkiem atjaunots sporta un rotaļu laukuma inventāra krāsojums, nokrāsots žogs, sakārtots volejbola laukums un skrejceļiņš, atjaunots lodes grūšanas laukums. Skolotāja Ligita Ziemeņa uz asfalta pie skolas ar krāsām uzzīmēja savu skolas laiku lecāmās klases, kas daudziem skolēniem bija pārsteigums. Mazie krāsotāji apgleznoja pat kāpelējamās riepas un puķu dobes akmeņus.

„Reizi nedēļā skolā notiek rokdarbu, floristikas un kulinārijas nodarbības, kurās iesaistīti gan bērni, gan pieaugušie. Par SFL piešķirtajiem līdzekļiem varam šīm nodarbībām iegādāties nepieciešamos materiālus un inventāru, kas kalpos arī turpmāk; jau nopirkta šujmašīna, koka apdares virpa, bet visi esam aizrautuši arī ar fotografēšanu, tādēļ dažādu notikumu iemūžināšanai iegādājāmie fotoaparāti,” stāsta Ozolu pamatskolas direktore **Irina Ziemeņa**. Viņa atklāj, ka ar oktobri pati vadīs datorkursus pieaugušajiem, jo, tā kā pārsvarā visiem ir digitālie fotoaparāti, daudzi izteikuši vēlmi iemācīties apstrādāt fotogrāfijas.

Kulinārijas nodarbībās vietējās viedās sievas mācot siet sieru un citas gudrības, gan par viņu, gan floristikas pedagogu ieguldīto darbu no projekta līdzekļiem ir iespējams samaksāt atalgojumu. „Tas ir būtisks atspaidis, lai uzaicinātu speciālistus nolasīt lekcijas. Pie-

mēram, kopā ar biedrības „Atrodi laiku sev” dalībniecēm plānojam lekcijas vecākiem par savstarpējo saskarsmi un bērnu emocionālo audzināšanu, par to, kā sadzīvot ar pusaudzi,” tuvāko nākotni ieskice I. Ziemeņa.

Radošās dienas vienam pie otra

„Manuprāt, interesanti, ka varējām viens pie otra aizbraukt ciemos – tā vienu dienu pavadījām Ērgemē, vienu Kārķos, tad Ozolu pamatskolā un viena bija pie mums, jo, pateicoties novada domes un SFL atbalstam, vasarā organizējam radošās nometnes. Katras skolas pārstāvji parādīja, ko projekta laikā iemācījušies, ko apguvuši,” stāsta Vijciema pamatskolas direktore **Aīda Vītola**. Pie kaimiņiem Ozolu pamatskolā iemācījušies siet jāņusieru, no kļūdzīnām pīt noderīgus priekšmetus, Ērgemē – cept maizi...

A. Vītola atzīst, ka projekts tiešām atraisījis pilsoniskās līdzdalības aktivitāti, jo kopīgi ar Zvārtavas pagasta iedzīvotājiem vasaras sākumā organizējuši talku un sākārtojuši sporta laukumu – tagad vingrošanas stieņi nav vairs neglīti norūsējuši, bet nokrāsoti košās krāsās. Čakli darbojušies ne tikai tagadējie skolēni un viņu vecāki, bet arī skolas absolventi. Nākamajā talkā augustā nokrāsoti arī hokeja laukuma borti.

Atbalstu guvis vietējais mazpulks. „Mazpulcēnu Latvijas laukiem” dalībnieki audzēja dažādus garšaugus un pupiņas un visu, ko

Aija Tūna:

„Valkas novada skolu komanda SFL iniciatīvai pievienojās 2. kārtā, atnākot ar apņēmību, skaidru redzējumu un pārliecību, ka mazās skolas ir nepieciešamas un ka tajās ir liels potenciāls. Pateicoties izglītības pārvaldes vadītājas Dzintras Auzānes un viņas kolēģu stratēģiskajam redzējumam, novadā netiek radīta nevajadzīga konkurence, bet katrs tiek mudināts atrast savu nišu, savu pievienoto vērtību, lai varētu strādāt vairāk un labāk, jo, kā saka Dzintra, „mēs esam pierobežas teritorija un jau ilgstoši cenšamies pārliecināt citus, ka arī šeit dzīvo cilvēki un viņiem ir bērni; arī mūsu novadā aug gudri, talantīgi, darboties gribīgi un sabiedriski aktīvi jaunieši. Visus šos gadus pēc administratīvi teritoriālās reformas mēs cenšamies sabalansēt gan pašvaldības, gan valsts līdzekļus, un mums neviena skola nav slēgta”. Iepazīstot citam citu un sadarbojoties, veidojas modeļi, kas var noderēt arī citos novados.”

vasarā izaudzējuši, varēs realizēt Miķeļdienas tirdziņā. Audzēja arī sausos ziedus, kurus, savukārt, izmantos floristikas nodarbībās,” skolas vadītāja stāsta par tālākizglītības, uzņēmējdarbības un nodarbinātības veicināšanas izpausmēm Vijciema pagastā.

Visās skolās notiek gan dažādu jomu praktiskās nodarbības „Latviskā dzīvesziņa”, gan tematiskie pasākumi „Gadskārtas”. Svinēti Ziemassvētki, Lieldienas, Jāņi. „Meteņos braucām ar ragavām no kalna, bet interesantākais bija putrainu putras ēšana. Sākumā skolēni putras katlam tuvojās negribīgi, bet beigās tas bija tukšs – visiem tā garšoja,” aizrautīgi atceras skolas vadītāja.

Skolotājiem izdevies no mājām izkustināt pensionārus, jo, lai varētu sazināties ar aizbraukušajiem bērniem un mazbērniem, daudzi vēlas apgūt datorprasmes. „Vietējās sievietes ir čaklas rokdarbnieces, tāpēc nākotnē plānojam skolā ierīkot radošo istabu, kur vismaz reizi mēnesī visām kopīgi darboties. Varbūt pat noorganizēt biedrību, lai vieglāk varētu saņemt un realizēt pasūtījumus – adījumus pasūta jau tagad,” atklāj Aīda Vītola.

Iemācās svinēt svētkus

„Lielākais ieguvums, manuprāt, ir bērniem, jo kam tad vēl, ja ne viņiem, lai būtu iespēja darboties, apgūt ko jaunu!” tā par SFL un cerībā turpmāk arī uz novada pašvaldības atbalstu teic Ērgemes pamatskolas direktore **Olīta Šauja**. Viņa cer, ka patlaban projektā iesaistītie cilvēki saglabās savu darba vietu kā pulciņu un interešu izglītības nodarbību vadītāji. Piemēram, rokdarbniece Līvija Kreile gan bērniem, gan pieaugušajiem ie-

mācījusi daudz ko neparastu: Ziemassvētkos gatavot puzurus, lielākajiem bērniem un pieaugušajiem īpašā papīra tehnikā izgatavot maskas, bet mazākajiem zīmēt sejas maskas. Visi iemācījušies filcēt un pēc tam greznojušies ar pašdarinātajām rotām.

Ilze Strazdiņa, savukārt, protot atrast neparastas ēdienu receptes dažādiem godiem. Darbojas arī mamma un omītes, bet bērniem jo lielāks prieks, ka paši ko dara un prot, klāj galdus. Skolā mācās 48 skolēni, ir 37 pirmsskolas vecuma bērni. Gandrīz visi piedalījušies piparkūku cepšanā – tad bijis, ko redzēt.

Olīta ar lepnumu atceras, kā pārējo skolu interesenti pie viņiem ieradusies mācīties svinēt vasaras saulgriežus. Vāktas zāļu tējas, iepazītas Līgo nakts burvestības, siets jāņusiers un gatavots rabarberu kvass, pīti vainagi un vītnes, kurts ugunskurs un skandētas jāņudziesmas. Ērgemes skolas vadītāja ir pārliecināta, ka šie iespāidi paliks uz mūžu un bērni zinās, kā svinēt šos gadskārtu svētkus.

Pie viena saimes galdā

Kārķu pamatskolas direktore **Ieva Cīrule** atklāj, ka savā amatā ir tikai pusotru mēnesi, bet, būdama mamma, jau izjutosi, kā SFL projekts pieaugušajiem un bērniem palīdzējis darboties kopā. „Līdzīgas aktivitātes ir visās skolās – datorapmācība, rokdarbi, māksla, kulinārija, un projekts „Mācāmies, strādājam un dzīvojam kopā” sekmējis, ka skola vairs netiek slēgta plkst. 15.00 – tā ir atvērta sabiedrībai,” atzīst I. Cīrule.

Viņasprāt, kādam pat grūti iedomāties, bet dažs bērns tikai kulinārijas nodarbībās pirmo reizi apguva galda kultūru un ēda pie kopīga skaisti klāta saimes galdā.

Foto: no personīgā arhīva

Skola - kopienas attīstības resurss

Kusā īstenots sens skolēnu sapnis

Daiga Kļanska

Madonas novada Kusas pamatskola SFL iniciatīvai „Pārmaiņu iespēja skolām” pieteikusies tādēļ, ka tai ir bagāta pieredze projektu īstenošanā. Projekta vadītāja **Iveta Kaparkalēja** stāsta, ka skola savulaik īstenojusi SFL projektu „Soli pa solim” un skolotāja Ilona Sāre projekta metodes arī tagad turpina izmantot mācību procesā. Skolai ir pieredze arī „Comenius” projektos. Tomēr galvenais iemesls, kādēļ skola pērn rudenī nolēmusi piedalīties „Pārmaiņu iespēja skolām”, ir skolēnu skaita samazināšanās: pērn bija ārkārtas gadījums – nebija 1. klases. Plašās skolas telpas kļūst tukšākas un tukšākas, tādēļ skolas kolektīvs domā, ko interesantu un lietderīgu bez tradicionālā mācību procesa skola varētu piedāvāt jebkuram vietējam iedzīvotājam. „Visi likām kopā idejas, kuru rezultātā tapa projekts „Tautskola un brīvā laika centrs Kusas pamatskolā”. Es vairākus gadus strādāju ar skolēnu līdzpārvaldi, un skolēni jau sen runāja, ka Kusā nav vietas, kur interesanti pavadīt brīvo laiku pēc mācību stundām, proti, jauniešu centra, kādi Madonas novadā jau ir daudzās vietās. Centru atklājām šā gada 15. janvārī, un man ir prieks, ka skolas absolventi, ienākot centrā, saka: „Skolotāj, beidzot mums ir tieši tas, par ko mēs gadiem runājām un ko mēs gribējām.” Ir ļoti patīkami dzirdēt šādus vārdus un redzēt, ka plāni īstenojas arī dzīvē,” saka I. Kaparkalēja.

Skolai ir laba sadarbība ar Aronas pagasta pārvaldnieku Andreju Piekalnu. Programmā „Leader” bija izsludināts projektu konkurss, kurā varēja iegūt līdzekļus telpu remontam brīvā laika pavadīšanas centra izveidei. „Skolai ir vairāki korpusi, un jau iepriekšējos gados runājām, ka skola ir jāpiepilda arī ar citām iestādēm. Ēkas viena korpusa 1. stāva galā jau darbojās pagasta bibliotēka, savukārt otrā galā ir izveidots multifunkcionālais centrs brīvā laika pavadīšanai un starppaaudžu sadarbībai Aronas pagastā. Izdevās ļoti veiksmīgi – pērn, oktobrī, sākām remontu plašajā skolas gaitenī, kurā pirms sporta zāles uzbūvēšanas skolēni sportoja, gaitenis tika sadalīts divās telpās, sakārtotas tualetes, ierīkota dušas kabīne un virtuve ar elektrisko plīti, sagādāta veļas mašīna. Pagasta cilvēki var atnākt un nomazgāties par 50 santīmiem, izmazgāt drēbes. Telpas bija sagatavotas. Ar SFL atbalstu brīvā laika pavadīšanas centram tika sagādāts aprīkojums: biljar-

da galds, galda teniss, novuss, multifunkcionāls spēļu galds ar trīspadsmit dažādām spēlēm. Patlaban atbrīvojušies vēl viena klases telpa.

„SFL projektam bija trīs papildu komponentes, kurās varēja pieteikt projektus. Viena no tām bija uzņēmējdarbības komponente – to jau esam veiksmīgi realizējuši. Viena piemājas saimniecība uzrakstīja projektu par augļu un ogu žāvētāja iegādi. Iekārta ir uzstādīta bērnu dārzā telpā, cilvēki brauc žāvēt ābolus, un top veselīgs našķis „Kussen”. Vēl viena iespēja, ko esam izmantojuši, ir atbalsts pirmsskolas vecuma bērniem, proti, ir izveidota ģimenes skola. Psiholoģe Ineta Leviņa vada nodarbības pirmsskolas vecuma bērniem un viņu vecākiem. Vēl tiks iekārtota rotaļu istaba, kurā būs attīstošas spēles valodas, matemātikas, dabaszinību izpratnei, kā arī sīkās bērnu pirkstu muskulatūras attīstībai,” par jau paveikto un iecerēto stāsta projekta vadītāja.

Tapušas trīs košumdobes un kaimiņu svētki

Trešā projekta komponente bija pilsoniskā līdzdalība – „Satiec savu kaimiņu Aronas pagastā”. „Esam piedalījušies piecos semināros Rīgā, kur mācāmies, kā veidot un attīstīt pilsonisko līdzdalību. Aronas pagastā ir trīs centri – Lautere, Zelgauska un Kusa. Kolhoza laikos katrā no tiem kūsāja dzīvība, bet tagad tie ir katrs par sevi. Galvenais nosacījums bija iesaistīt cilvēkus kopīgā darbā, tādēļ nolēmām katrā vietā izveidot košumdobi. Zelgauskā ir aktīva dāmu grupa „Madaras”, kas dzied un darina rokdarbus. Viņas pie bibliotēkas izveidoja košumdobi, kam stādāmais materiāls un darbarīki tika sagādāti par SFL līdzekļiem. Lauterē dobi veidoja pie kultūras nama, un tur strādāja galvenokārt vidējās paaudzes cilvēki. Pagājušajā nedēļā košumdobe sirsniņas formā tapa arī Kusas centrā pie topošā ziņojumu dēļa – te visus darbus paveica jaunieši un bērni. „Bērniem un jauniešiem ļoti patīk darboties. Viņi virtuvē aizrautīgi cep picas un mācās gatavot dažādus ēdienus,” par dzīves prasmju apguvi priecājas I. Kaparkalēja.

Sagaidot rudenī, 22. septembrī ikviens varēs apciemot visus Aronas pagasta centrus – Kusu, Zelgausku un Lauteri, lai iepazītu savus kaimiņus, viņu vaļaspriekus, nodarbošanos. Vispirms visi satiksies Kusā un dosies uz Zelgausku, kur ap-

Foto: no personāla arhīva

lūkos, kā ir veicies ar projekta aktivitātes īstenošanu. Pēc tam atgriezīsies Kusā, kur iepazīs brīvā laika pavadīšanas centru, jo ne visi tajā ir bijuši. Būs iespēja apskatīt arī augļu un ogu žāvēšanas iekārtu un degustēt žāvētu augļu asortus. Kusas pamatskolas direktors Agris Sārs ir mākslinieks, un viņa mājās ir izveidota gleznu galerija, kuru varēs aplūkot ikviens. Kaimiņu iepazīšana turpināsies Lauteres kultūras namā, kur tiks svinēti rudens saulstāvji. „Tautskolā vadu nodarbību ciklu „Latviešu tautas tradīcijas un godi”. Esam svinējuši Meteņus, Lielajā dienā krāsojuši olas, bet svētdien skolas saimnieces izvārīs skābu kāpostu biežputru ar putrainiem un cūkgaļu. Bērni virtuvē cep dažādus pīrāgus, lai varētu nogaršot senos ražas novākšanas laikam raksturīgos ēdienus. Vakara turpinājumā folkloras kopa „Ore” ierādīs latviskos dančus. Jācer, ka visas šīs aktivitātes ļaus vienam otru labāk iepazīt, sadraudzēties un vienoties par jauniem kopīgiem darbiem,” cerību pauž I. Kaparkalēja.

No mākslas līdz linijdejam

Tautskolā, ko apmeklē pieaugušie kopā ar bērniem, ir septiņi nodarbību cikli: māksla (vadītājs A. Sārs), tradīcijas un godi (I. Kaparkalēja), kokapstrāde, datorapmācība (Andris Jansons), keramika (Jānis Seiksts), floristika (Šura Koscinkeviča), linijdejas (Iveta Ļubovicka). Projekta vadītāja stāsta, ka iedzīvotāji pie nodarbībām ir ļoti pieraduši un jau tagad interesējas, kā varētu visu turpināt pēc 30. novembra, kad projekts beigsies. „Cilvēki arī pašorganizējas, piemēram, kad būs pabeigti lauka darbi, oktobrī

sievas nāks kopā, lai viena otrai pamācītu darināt dažādus rokdarbus, ir doma virtuvē mācīties ēdiena gatavošanas prasmes, arī tematisko pasākumu organizēšana turpināsies,” saka Iveta. Runājot par projekta ieguvumiem, I. Kaparkalēja stāsta, ka projekts ir aizrāvis bērnus un jauniešus, viņi paši izdomā, ko un kā darīt, un pret savu darbu izturas ar pilnīgi citādu attieksmi nekā tad, kad atnāk pie visa gatava. Piemēram, 9. klasē mācās Edgars Kalniņš, kuram droši var uzticēt centra atslēgas, jo viss būs kārtībā, nekas pēc darbošanās nebūs atstāts, kur pagadās, vai pazudis. Viņi pret visām spēlēm, iekārtām izturas ļoti atbildīgi, jo ir ieinteresēti apgūt aizvien ko jaunu. Viens otram aizrāda, ja pasprūk kāds lamuvārds vai ja kāds pēc

spēlēšanās atstāj ko nevižīgi.

I. Kaparkalēja lepojas, ka centra pirmā darbības gada aktivitātes novērtētas arī Madonas novada mērogā un jauniešu dienās nominācijā „Gada notikums” viņi ieguvuši balvu „Sudraba gailis”. Šomēnes centrā ciemojušies Madonas novada izglītības pārvaldes un izglītības komisijas darbinieki, kuri arī teikuši atzinīgus vārdus par centrā īstenojamiem pasākumiem. I. Kaparkalēja uzteic pašvaldību, kura ir ieinteresēta visā, ko dara skola, un sniedz savu atbalstu. „Mēs noteikti neapstāsimies pie paveiktā un turpināsim darboties, mums ir izveidota biedrība „Aronas pilādzis”, kas arī raugās, kā piesaistīt finansējumu, lai pagastā ikvienam būtu interesanti dzīvot,” iecerēs dalās projekta vadītāja.

Aija Tūna:

„Izmantojot vārdu spēli, gribas teikt, ka Kusā dzīve kūsā. Domājot par nākotni un liekot lietā visas esošās iestrādes, talantus un resursus, Kusas pamatskola īsā laikā izveidojusi nopietnu skolas kā daudzfunkcionāla kopienas centra modeli, kurā skaistums sastopas ar praktiskumu un vēlamais ar nepieciešamo. Cilvēki, kuri ir gan čakli, gan radoši, nebaidās mainīt nodarbes, jo saredz to kā iespēju augt un paaugstināt savu vērtību, jo, kā saka Iveta, „esmu sapratusi, ka ļoti svarīga ir kopā iešana vienā virzienā”. Lieliski, ka Kusā ap direktoru Agri ir komanda un ka cilvēku lokā, kuriem ir savstarpējās uzticēšanās attiecības, ir ne vien skolotāji un citi pieaugušie, bet arī skolēni – mūsu labie pilsoņi.”

Skola – kopienas attīstības resurss

Upmalas pamatskolai jauns pielietojums

Foto: no personīgā arhīva

Aija Tūna:

„Stāsts par brīvā laika pavadīšanas centru „Upmala” ir stāsts par to, ka cilvēkiem ikvienā Latvijas vietā nepieciešams atbalsts: tad viņi uzplaukst un spēj palīdzēt paši sev un saviem līdzcilvēkiem. Bijis milzu prieks vērot, kā kopš SFL iniciatīvas sākuma izauguši vietējie cilvēki, vispirms jau pati Žanna, Olga un citi. Paaugstinājusies Bērziņu pagasta ļaužu pašapziņa, viņi spējuši citām acīm paraudzīties uz to, kas viņiem ir un ko viņi prot, uzņemot ciemiņus no citām Latvijas malām. „Upmalas” stāsts ir par to, ko Latvijas situācijā nozīmē atstumtības riska samazināšana un vienādu iespēju nodrošināšana, kā šķietami vienkārši, bet konkrēto cilvēku vajadzībās balstīti risinājumi spēj izraut no apātijas un vairost drosmi ķerties sakārtot savu dzīvi.”

Daiga Kļanska

Lēmumu par Dagdas novada Bērziņu pagasta Upmalas pamatskolas slēgšanu pašvaldība pieņēma 2009. gadā, kad tajā mācījās tikai 25 skolēni, turklāt nebija arī pirmsskolas grupas. Tagad skolēni brauc uz Ezerņieku vidusskolu, kas atrodas 19 kilometru no ciemata centra, bet pēc skolas, brīvdienās un vasaras brīvlaikā viņi kopā ar vecākiem, vecvecākiem nāk uz skolu, kas pārtapusi par brīvā laika pavadīšanas centru „Upmala”, kur var piedalīties dažādās nodarbībās, arī sportot. Uzreiz pēc skolas slēgšanas toreizējā skolas direktore Viktorija Roščupkina rosināja izveidot brīvā laika pavadīšanas centru. Ideju finansiāli atbalstīja SFL iniciatīvas „Pārmaiņu iespēja skolām” pirmajā atbalsta kārtā. Divus gadus pēc pirmās projekta kārtas beigām centra darbību finansiāli nodrošināja Dagdas novada pašvaldība. „Tad, kad uzzinājām par SFL iniciatīvas otro atbalsta kārtu, rakstījām pieteikumu un bijām laimīgi, ka atkal esam saņēmuši atbalstu un varēsim ļoti aktīvi strādāt,” stāsta projekta vadītāja **Žanna Ļaha**.

Runājot par nodarbību tēmu izvēli, vietējo cilvēku interesēm un vajadzībām, Ž. Ļaha stāsta, ka sākotnēji piedāvāja savus priekšlikumus, bet iedzīvotāju aptaujā viņi uzraksta arī savas vēlmes. „Esmu sapratusi, ka ideju mums netrūkst, un šķiet, ka to ir pat par daudz, jo ciematā ir tikai nepilni divi simti iedzīvotāju,” atzīst projekta vadītāja.

Skola turpina dzīvot

„Upmalas” piedāvāto aktivitāšu vidū būtiska loma ir sporta nodarbībām. Ž. Ļaha lepojas, ka viņiem ir savs sporta skolotājs, kurš gan brauc strādāt uz citu skolu, bet sestdienās vada nodarbības arī centrā. „Manuprāt, ja ir speciālists, tad nodarbības ir saturīgāk organizētas, līdz ar to arī vērtīgākas, lai gan tās ir tikai divas stundas reizi nedēļā. Par projekta līdzekļiem ir sagādāts nepieciešamais inventārs: pirmajā kārtā – novusa un tenisa galdi, otrajā kārtā – trenāžieri; no cita projekta finansējuma nopirkts biljarda galds. Ļoti šaubījies, vai būs interese par nūjošanu, jo cilvēki ir aizņēmti lauku darbos, taču sievietes tā aizrāvās, ka dažas nopirka pat savu nūju komplektu,” stāsta Ž. Ļaha.

Lai varētu piedāvāt šūšanas nodarbības, „Upmalā” par SFL līdzekļiem sagādātas divas šujmašīnas un overloks, viena šujmašīna par pašvaldības līdzekļiem bija nopirkta jau iepriekš. Ž. Ļaha stāsta, ka šūt nāca sievietes, kas iepriekš aktīvi darbojās rokdarbu pulciņā un šajās nodarbībās viņas mācījās šūt ikdienā nepieciešamas lietas – spilvendrānas, virtuves komplektus, priekšautus, salvetes u. tml. „Mūsu šuvēja vietējiem piedāvā sīko apģērba remontu, ko cilvēki labprāt izmanto. Mēs ne mirkli nešaubījāmies, ka šis pakalpojums ir ļoti nepieciešams. Sadarbojamies arī ar mūsu baznīcu, vienā citā projektā atjaunojām altāra segas. Rokdarbu pulciņa vadītāja Olga Brenča ar mūsu centra atbalstu

uzšuva astoņas jaunas komžas jeb liturģiskos tērpus garīdzniekam un viņa piekalpotājiem. Šogad par projekta līdzekļiem iegādājāties Ziemassvētku vecīša tērpu un O. Brenča uzšuva skaistu Ziemassvētku vecīša dāvanu maisu.

Vēl mūsu cilvēki ir apguvuši datorprasmes. Sākotnēji gan šaubījāties, vai būs interese, jo daļa tās jau bija apguvusi projekta 1. kārtā, bet maldījāties: interese bija ļoti liela, un cilvēki bija ļoti apmierināti ar apgūto,” lepojas projekta vadītāja.

Centrā darbojas ansamblis un moderno deju kopa, kurā sākotnēji piedalījās arī sievietes, bet tagad deju bērni un jaunieši. Abi kolektīvi koncertēja kultūras namā. Tā kā dalībnieki ir ļoti ieinteresēti turpināt darbošanos, pašvaldība ar septembri vadītājai maksās algu par nodarbībām. „Dzirdot ansambļa dziesmas un redzot deju soļus, jūtu, ka skola turpina dzīvot. Tas mūsu lauku vidē ir ļoti svarīgi,” uzsver projekta vadītāja. Projekta laikā cilvēki varēja apgūt arī latviešu valodu, kas ciematā skan reti, jo iedzīvotāji galvenokārt ir krievi, baltkrievi.

Interesantas izdevušās arī astoņas pavārmākslas nodarbības, kuras vadījusi prasmīga vietējā saimniece. „Sievietes bija ļoti apmierinātas ar jaunieģūtājam zināšanām, kas lieti noder ikdienā. Tiesa, vēlējāmies vairāk iesaistīt jaunās māmiņas, bet viņas diemžēl bija pakūtras. Vasarā bija pieejamas radošās darbnīcas bērniem, kuras vadīja ļoti aizrautīga pasniedzēja: viņa bērnus bija

tā ieinteresējusi, ka viņi pat negribēja iet uz mājām. Bērni apguva dažādas interesantas un jaunas tehnikas, divas meitenes, kas vasarā ciemojās pie vecmamma, ļoti aizrāvās ar kvillingu. Pateicoties SFL finansējumam, bijām iegādājušies dažādus materiālus, lai varētu apgūt jaunas rokdarbu tehnikas,” par paveikto priecājas Ž. Ļaha.

Ceļojums uz Ventspili

Īpašs notikums trīsdesmit Bērziņu pagasta bērniem, jauniešiem un viņu vecākiem šovasar bija divu dienu ekskursija uz Ventspili. „Tā visiem paliks spilgtā atmiņā, jo lauku cilvēkiem ir maz iespēju aizbraukt kur tālāk, tādēļ ceļojums viņus ļoti priecēja. Mums bija ekskursija pa pilsētu, izbraucām ar kuģīti, mazbānīti. Bērni piedzīvojumu parkā bija tā aizrautušies, ka ar četrām stundām šķita par maz. Pabijām planetārijā, ūdens piedzīvojumu parkā. Atgriezāmies ar ļoti pozitīvām emocijām un bagātīgiem iespaidiem,” stāsta projekta vadītāja.

Laukos katrs cilvēks ir vērtība

Kā ieinteresēt vietējos iedzīvotājus, lai viņi izmantotu iespējas iemācīties ko jaunu? Ž. Ļaha stāsta, ka vispirms izvietojam paziņojumus pie ziņojumu dēļa ciema centrā, uzrunā veikalā satiktos cilvēkus, zvana, sūta informāciju www.draugiem.lv. Arī bērni ļoti aktīvi aicina savus vecākus un

vecvecākus, kaimiņus līdzīgi uz centru, ja notiek kādi pasākumi, piemēram, tirdziņi. Informācija izplatās arī no mutes mutē. „Ja uz nodarbību kaut viens cilvēks atnāk pirmoreiz, esmu priecīga, jo mūsu nelielā iedzīvotāju skaita dēļ tas ir ļoti daudz. Priecājos par katru cilvēku, jo viņš te, laukos, ir vērtība. Nav viegli atrast nodarbību vadītājus, piesaistīt cilvēkus no tālienes, bet esmu laimīga par komandu, ko esam izveidojuši. Paldies Šķaunes un Dagdas pasniedzējiem, kuras brauc un nesavtīgi strādā! Paldies arī SFL projekta komandai – Aijai, Ausmai, Jānim, Valdim, Anitai, kuri iedvesmo, uzteic un atbalsta ideju īstenošanā, tik pārdomāti izglīto!” ar iedvesmu saka Ž. Ļaha.

Kad runājam par to, ko viņai personīgi nozīmē iespēja darboties SFL projektā pēc skolas slēgšanas, Žanna atzīst, ka tā ir milzīga izaugsmes iespēja. „Jā, mēs noteikti kaut ko būtu izdomājuši, bet nekad tas nebūtu bijis tik daudzveidīgi un bagātīgi, kā tas ir tagad, kad katrai divstāvu skolas ēkas klasei ir atrasts jauns pielietojums: bērnu istaba ar attīstošām rotaļlietām; interneta pieejas punkts, kur var izdrukāt un nokopēt dokumentus; lūgšanu telpa dievkalpojumiem; labdarības istaba, kur katrs var atnest lieko, kas, savukārt, noder kādam citam; novadpētniecības telpa. Pateicoties projektam, mēs varam attīstīties un es mācos aizvien ko jaunu,” lepojas Ž. Ļaha.

Skola - kopienas attīstības resurss